

БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МОЗ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ІМЕНІ П.Л. ШУПИКА

АСОЦІАЦІЯ СУДОВИХ МЕДИКІВ УКРАЇНИ

ДСУ «ГОЛОВНЕ БЮРО СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ МІНІСТЕРСТВА
ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ»

СУДОВО-МЕДИЧНА ЕКСПЕРТИЗА

Науково-практичний рецензований журнал № 2/2023

Заснований у грудні 2010 р.

Виходить 2 рази на рік

ISSN 2218-838X (Print)

ISSN 2707-8728 (Online)

Засновники журналу:

Національний університет охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика
Буковинський державний медичний університет
Асоціація судових медиків України
ДСУ «Головне бюро судово-медичної експертизи МОЗ України»

Наказом МОН України № 735 від 29.06.2021 р. «Про затвердження рішень Атестаційної колегії Міністерства» журнал включено до Переліку наукових фахових видань України категорії «Б» (свідectво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 25013-14953ПР), галузь науки «Медицина», спеціальність – 222.

Журнал включений до наступних каталогів і наукометричних баз: Національна бібліотека імені В.І. Вернадського (V.I. Vernadskyi National Library of Ukraine), «Українська науково-освітня телекомунікаційна мережа URAN» (Open Journal Systems), CrossRef.

Мова видання: українська, англійська

Головний редактор:

Бачинський Віктор Теодосович – д.мед.н., проф., Буковинський державний медичний університет, КМУ «Обласне бюро судово-медичної експертизи» департаменту охорони здоров'я Чернівецької ОДА, м. Чернівці, Україна

Заступник головного редактора:

Ванчуляк Олег Ярославович – д.мед.н., проф., Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці, Україна

Редакційна рада:

Войченко В.В. – к.мед.н., доц., Голова Асоціації судових медиків України, м. Дніпро, Україна

Воронов В.Т. – д.мед.н., проф., Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова, м. Вінниця, Україна

Гараздюк М.С. – к.м.н., доц., Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці, Україна

Гуров О.М. – д.мед.н., проф., Харківська медична академія післядипломної освіти, м. Харків, Україна

Джозеф Сідло (Jozef Šidlo) – к.мед.н., доц., Інститут судової медицини Медичного університету ім. Коменського, м. Братислава, Республіка Словаччина

Дунаєв О.В. – д.мед.н., проф., Харківський національний медичний університет, м. Харків, Україна

Козань Н.М. – д.мед.н., проф., Івано-Франківський національний медичний університет, м. Івано-Франківськ, Україна

Козлов С.В. – д.мед.н., проф., Дніпровський державний медичний університет, м. Дніпро, Україна

Кривда Г.Ф. – д.мед.н., проф., Одеський національний медичний університет, м. Одеса, Україна

Костенко Є.Я. – д.мед.н., проф., Голова Асоціації судових стоматологів України, Ужгородський національний університет, м. Ужгород, Україна

Курт Трубнер (Kurt Truebner) – Голова Асоціації судових медиків Східної Європи, Інститут судової медицини Дуйсбург-Ессенського Університету, м. Ессен, Федеративна Республіка Німеччина

Мішалов В.Д. – д.мед.н., проф., Національний університет охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика, м. Київ, Україна

Михайличенко Б.В. – д.мед.н., проф., Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ, Україна

Сілке Грабхер (Silke Grabherr) – д.мед.н., проф., Науково-Практичний Центр Судової Медицини, Університетська Клініка Женеви та Лозанни, м. Лозанна, Швейцарська Конфедерація

Савка І.Г. – д.мед.н., проф., Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці, Україна

Падуре А.М. – д.мед.н., проф., Державний університет медицини і фармації ім. М. Тестеміцану, м. Кишинів, Республіка Молдова

Ушенко О.Г. – д.фіз.-мат.н., проф., Академік АН Вищої школи України, Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, м. Чернівці, Україна

Франчук В.В. – д.мед.н., проф., Тернопільський національний медичний університет ім. І.Я. Горбачевського, м. Тернопіль, Україна

Відповідальний редактор електронної версії журналу в системі Open Journal Systems (OJS):

Саркісова Ю.В. (доктор філософії)

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet:

Вченою радою Буковинського державного медичного університету (протокол № 7 від 28.12.2023 р.)

Президією Асоціації судових медиків України (протокол № 2 від 05.02.2024 р.)

Офіційний web-сайт журналу: <http://forensic.bsmu.edu.ua/>

Електронна версія журналу представлена на web-сайті Національної бібліотеки України імені

В.І. Вернадського (м Київ, Україна) у розділі «Наукова періодика України»: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/>

ЗМІСТ

ДИСКУСІЙНІ, АКТУАЛЬНІ
ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Повстяний В. А., Мішалов В. Д.
ВІДМІННОСТІ «ВИСНОВКУ СПЕЦІАЛІСТА»
ТА «ВИСНОВКУ ЕКСПЕРТНОГО
ДОСЛІДЖЕННЯ» У ВИПАДКАХ ПРОВЕДЕННЯ
СУДОВО-МЕДИЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ
НА ДОГОВІРНИХ ЗАСАДАХ 5

Франчук В. В.
СУЧАСНІ СВІТОВІ НАУКОВІ ТРЕНДИ
КРИМІНАЛІСТИЧНИХ МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕНЬ
У ВИПАДКАХ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ТРАВМИ 12

ОРИГІНАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Бачинський В. Т., Шилан К. В.
БАГАТОПАРАМЕТРИЧНА МЮЛЛЕР-
МАТРИЧНА ТОМОГРАФІЯ
ГІСТОЛОГІЧНИХ ЗРАЗКІВ БІОЛОГІЧНИХ
ТКАНИН ЯК ТОЧНИЙ І ДІЄВИЙ МЕТОД
У ВИЗНАЧЕННІ СТУПЕНЯ КРОВОВТРАТИ 22

**Зеленчук Г. М., Козовий Р. В.,
Кіндратів Е. О., Воронич-Семченко Н. М.,
Гречин А. Б., Іваночко В. М., Лямпель В. І.**
ХАРАКТЕРИСТИКА
АНТРОПОСКОПІЧНИХ ОЗНАК В ОСІБ,
ЯКІ ВЧИНИЛИ ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЖИТТЯ
ТА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ 33

Змієвська Ю. Г., Савка І. Г.
ВИЯВЛЕННЯ НОВОЇ МОРФОЛОГІЧНОЇ
ОЗНАКИ В СУДОВІЙ МЕДИЦИНІ
ПРИ ДОСЛІДЖЕННІ ВОГНЕПАЛЬНОГО
ПОШКОДЖЕННЯ ШЛЯХОМ ТРИВИМІРНОГО
МОДЕЛЮВАННЯ РАНОВОГО КАНАЛУ 39

Зозуля В. М.
ЧАСОВІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ОТРИМАННЯ
УШКОДЖЕНЬ ВНАСЛІДОК АВТОТРАВМИ 46

Зозуля В. М., Мішалов В. Д., Гуріна О. О.
АНАЛІЗ ЗВЕРНЕНЬ ПОТЕРПІЛИХ
ЩОДО ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА
ВПРОДОВЖ 2018-2023 РОКІВ ЗА
АРХІВНИМИ ДАНИМИ ОБЛАСНОГО
БЮРО СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ
ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ 51

Козицька Н. В., Ковальчук Л. Я.
АНАЛІЗ ФЕНОТИПІВ СИСТЕМИ
ГРУП КРОВІ АВО СЕРЕД ОСІБ, ЯКІ
ПІДОЗРЮЮТЬСЯ В СКОЄННІ СТАТЕВИХ
ЗЛОЧИНІВ У ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ 59

DISCUSSION, CURRENT
AND PROBLEM ISSUES

Povstyani V. A., Mishalov V. D.
DIFFERENCES BETWEEN «SPECIALIST'S
OPINION» AND «EXPERT RESEARCH
OPINION» IN CASES OF FORENSIC
MEDICAL EXAMINATIONS
ON A CONTRACTUAL BASIS 5

Franchuk V. V.
MODERN GLOBAL SCIENTIFIC TRENDS
OF FORENSIC RESEARCH METHODS
IN CASES OF FIREARM TRAUMA 12

ORIGINAL RESEARCH

Bachynskiy V. T., Shilan K. V.
MULTI-PARAMETER MUELLER-MATRIX
TOMOGRAPHY OF HISTOLOGICAL SAMPLES
OF BIOLOGICAL TISSUES AS AN ACCURATE
AND EFFECTIVE METHOD FOR DETERMINING
THE DEGREE OF BLOOD LOSS 22

**Zelenchuk H. M., Kozovyi R. V.,
Kindrativ E. O., Voronych-Semchenko N. M.,
Hrechyn A. B., Ivanochko V. M., Liampel V. I.**
CHARACTERISTICS OF
ANTHROPOSCOPIC FEATURES
IN PERSONS WHO HAVE COMMITTED
CRIMES AGAINST HUMAN LIFE AND HEALTH 33

Zmiyevska Yu.H., Savka I. H.
DISCOVERY OF A NEW MORPHOLOGICAL
FEATURE IN FORENSIC MEDICINE
DURING THE STUDY OF GUNSHOT
INJURY USING THREE-DIMENSIONAL
MODELING OF THE WOUND CHANNEL 39

Zozulia V. M.
TIME PATTERNS OF RECEIVING DAMAGE
AS A RESULT OF A TRAFFIC ACCIDENT 46

Zozulya V. M., Mishalov V. D., Hurina O. O.
ANALYSIS OF COMPLAINTS OF VICTIMS DUE
TO DOMESTIC VIOLENCE THROUGHOUT
2018-2023, ACCORDING TO THE ARCHIVED DATA
OF THE REGIONAL BUREAU OF FORENSIC
MEDICAL EXAMINATION OF THE ZHYTOMYR
REGIONAL COUNCIL 51

Kozytska N. V., Kovalchuk L.Ya.
ANALYSIS OF PHENOTYPES OF THE
AB0 BLOOD GROUP SYSTEM AMONG
PERSONS SUSPECTED OF COMMITTING
SEX CRIMES IN THE KHMELNYTSK REGION ...59

Козицька Н. В., Ковальчук Л. Я.
АНАЛІЗ ВІКУ ОСІБ, ЯКІ ПІДОЗРЮЮТЬСЯ
В СКОЄННІ СТАТЕВИХ ЗЛОЧИНІВ,
І ЖЕРТВ ЦИХ ЗЛОЧИНІВ
У ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ.....63

Михайличенко Б. В., Біляков А. М.
ПРИЧИННО-НАСЛІДКОВИЙ ЗВ'ЯЗОК
КРОВОВТРАТИ ТА ПРИЧИНИ СМЕРТІ
ПРИ ТРАВМАХ І ЗАХВОРЮВАННЯХ.....67

Kozytska N. V., Kovalchuk L. Ya.
ANALYSIS OF THE AGE OF PERSONS
SUSPECTED OF COMMITTING SEX
CRIMES AND VICTIMS OF THESE CRIMES
IN THE KHMELNYTSK REGION 63

Mykhailychenko B. V., Biliakov A. M.
CAUSE AND EFFECT RELATIONSHIP
OF BLOOD LOSS AND CAUSE OF DEATH
IN INJURIES AND DISEASES.....67

ВИПАДКИ З ПРАКТИКИ

Біляков А. М., Личман Т. В.
СУДОВО-МЕДИЧНА ДІАГНОСТИКА
РЕФЛЕКТОРНОЇ ЗУПИНКИ СЕРЦЯ
ПРИ ТРАВМАТИЧНОМУ УШКОДЖЕННІ
СОНЯЧНОГО СПЛЕТІННЯ
(ВИПАДОК З ЕКСПЕРТНОЇ ПРАКТИКИ).....75

**Войченко В. В., В'юн В.В., Левченко В. В.,
Досенко О. С.**
ВИПАДОК САМОУШКОДЖЕННЯ
З ВИКОРИСТАННЯМ
ПРИСТРОЮ ДЛЯ ОГЛУШЕННЯ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН 83

**Гуров О. М., Гладких Д. Б., Сапелкін В. В.,
Антонов А. Г.**
НЕДОЛІКИ ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
СТРАНГУЛЯЦІЙНОЇ БОРОЗНИ.....90

**Мішалов В. Д., Ворошилов К. Ф.,
Петрошак О. Ю., Хижняк В. В.,
Моргун А. О.**
ВИПАДКИ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА
НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ
КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ У 2022 Р. – ЗЛОЧИННІ
НАСЛІДКИ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ.....101

PRACTICAL CASES

Biliakov A. M., Lichman T. V.
FORENSIC MEDICAL DIAGNOSIS
OF REFLEXIVE CARDIAC
ARREST WITH TRAUMATIC
DAMAGE OF THE SOLAR PLEXUS
(CASE FROM EXPERT PRACTICE).....75

**Voichenko V. V., Viun V. V., Levchenko V. V.,
Dosenko O. S.**
A CASE OF SELF-HARM USING
A DEVICE TO STUN FARM ANIMALS 88

**Hurov O. M., Hladkikh D. B., Sapielkin V. V.,
Antonov A. H.**
DISADVANTAGES OF EXPERT RESEARCH
STRANGULATION FURROW 90

**Mishalov V. D., Voroshilov K. F.,
Petroshak O. Yu., Khizhnyak V. V.,
Morgun A. O.**
CASES OF SEXUAL VIOLENCE IN THE
TEMPORARILY OCCUPIED TERRITORIES
OF THE KYIV REGION IN 2022 – CRIMINAL
CONSEQUENCES OF RUSSIAN AGGRESSION .101

СТОРІНКИ ІСТОРІЇ ТА ЮБІЛЕЇ

ІСТОРІЯ КАФЕДРИ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ
ЕКСПЕРТИЗИ ХМАПО.....109

ПАМ'ЯТІ БОДНАРА СТЕПАНА
СТЕПАНОВИЧА.....115

ПРОФЕСОРУ М. П. МАРЧЕНКО
100 РОКІВ 116

ЗОЗУЛЯ ВІТАЛІЙ МИХАЙЛОВИЧ
(до 45-річчя від дня народження).....117

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ПУБЛІКАЦІЙ
У ЖУРНАЛІ «СУДОВО-МЕДИЧНА
ЕКСПЕРТИЗА».....119

THE PAGES OF HISTORY AND ANNIVERSARY

HISTORY OF THE DEPARTMENT OF FORENSIC
MEDICAL EXAMINATION OF KMAPE.....109

MEMORY OF BODNAR STEPAN
STEPANOVYCH 115

100TH ANNIVERSARY OF THE BIRTHDAY
OF PROFESSOR M.P. MARCHENKO.....116

ZOZULYA VITALY MYKHAILOVYCH
(to the 45th birthday anniversary).....117

REQUIREMENTS FOR PUBLICATIONS
IN THE JOURNAL «FORENSIC MEDICAL
EXAMINATION» 119

СТОРІНКИ ІСТОРІЇ ТА ЮВІЛЕЇ

ІСТОРІЯ КАФЕДРИ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ХМАПО

Гуров О. М.

Харківське обласне бюро судово-медичної експертизи, м. Харків, Україна

Історія кафедри розпочалася 22 грудня 1975 року, коли на виконання наказу МОЗ СРСР від 29.08.1974 р. № 798 наказом ректора Українського інституту удосконалення лікарів (УІУЛ, з 1999 року – ХМАПО) № 296 на базі курсу судової медицини була організована кафедра судової медицини та затверджений її завідувач – доктор медичних наук Владислав Іларіонович Кононенко як обраний за конкурсом вченою радою інституту 19 грудня 1975 р.

Кононенко В. І.

Саме В. І. Кононенко був ініціатором утворення та фундатором кафедри судової медицини в системі післядипломної освіти лікарів у м. Харків.

Передісторія організації кафедри бере початок з відкриття 15 січня 1974 р. курсу судової медицини на кафедрі патологічної анатомії УІУЛ. Протягом 1974 р., як і в 1975, на курсі було проведено по одному циклу спеціалізації та загального удосконалення для лікарів судово-медичних експертів. З початку роботи курсу судової медицини викладання здійснювалося у двох кімнатах загальною площею 26 м² у невеличкому будинку по вул. Дмитрівська, 14, що належав Харківському обласному бюро судово-медичної експертизи (ХОБСМЕ). Через утворення кафедри за ініціативи В. І. Кононенка була розпочата реконструкція іншої будівлі за тією ж адресою з добудовою нових приміщень. Будівельні роботи були достроково завершені 25 серпня 1977 р., завдяки чому кафедра збільшила свої площі до 147 м² та отримала певну територіальну автономність.

Колектив кафедри на час її утворення складався з завідувача д. мед. н. В. І. Кононенка, якому 1976 р. було присвоєне вчене звання професора, асистентів к. мед. н. Л. А. Семененко,

к. мед. н. Г. Л. Голобродського і Є. М. Белецького, який виконував обов'язки завуча кафедри, лаборанта В. В. Сергєєва та препаратора А. І. Рябовол.

Колектив кафедри судової медицини УІУЛ у 1975 р.

(зліва направо: Семененко Л. А., Белецький Є. М., Кононеко В. І., Голобродський Г. Л., Сергєєв В. В.)

З листопада 1976 р. Г. Л. Голобродський очолив фізико-технічне відділення та викладав на кафедрі вже за сумісництвом. У 1977 р. Л. А. Семененко призначили старшим викладачем, також розпочав роботу старшим викладачем к. мед. н. Б. С. Лакіза. У 1977 р. на кафедрі вперше в країні був проведений цикл тематичного удосконалення (ТУ) з експертизи живих осіб. У ці роки становлення кафедри до викладацької роботи з погодинною оплатою залучалися найбільш досвідчені експерти В. М. Моїсєєв, К. М. Бокаріус, В. Є. Паламарчук та інші.

У 1978 р. викладацький склад кафедри залишався незмінним, до очної аспірантури був зарахований Ю. О. Дмитренко, до заочної – Ю. П. Шаєнко.

З 1979 р. викладачі кафедри проводили заняття на суміжних циклах з патологічної анатомії та сексології. У 1979 р. Є. М. Белецький звільнився, посаду старшого викладача посів М. М. Тагаєв, Л. А. Семененко була обрана доцентом кафедри. Нетривалий час у цьому році асистентом кафедри працював Ю. П. Шаєнко, в клінічній ординатурі розпочав навчання П. А. Каплуновський. В історії перших років кафедри цікава діяльність експерта к. мед. н. Л. В. Станіславського, який офіційно не працював на кафедрі навіть погодинно, проте виконував на ній наукові дослідження, про що свідчать чисельні оригінальні наукові публікації, і як фізико-технік брав активну участь у навчальному процесі.

Знаменною подією в житті колективу кафедри судової медицини УІУЛ став 1-й Всесоюзний пленум проблемної комісії АМН СРСР, що відбувся 21-22 травня 1979 р. на базі кафедри. Останній було доручено розробити довгострокову комплексну програму НДР з напрямку наукових досліджень «Експертні критерії визначення давності настання смерті», що засвідчило визнання кафедри як одного з науково-педагогічних центрів кадрової підготовки судово-медичних експертів.

У 1980 р. був проведений новий цикл тематичного удосконалення «Фізико-технічні методи досліджень об'єктів судово-медичної експертизи». До клінічної ординатури зарахували М. М. Марченка.

У 1981 р. посаду старшого викладача посів В. Ф. Ковбасін, який проводив заняття з експертами фізико-технічних відділень. Після закінчення аспірантури Ю. О. Дмитренко був призначений асистентом кафедри.

У 1982 р. Б. С. Лакіза був переведений на посаду доцента, Ю. О. Дмитренко став старшим викладачем, а П. А. Каплуновський і М. М. Марченко – асистентами кафедри, до аспірантури був зарахований С. І. Прокопенко. Отже, в 1982 р. науково-педагогічний колектив складав вже 8 викладачів: професор В. І. Кононенко, доценти Л. А. Семененко, Б. С. Лакіза, старші викладачі В. Ф. Ковбасін, М. М. Тагаєв, Ю. О. Дмитренко, асистенти П. А. Каплуновський, М. М. Марченко.

Період з 1975 по 1982 рр. можна визначити як час становлення кафедри, формування її кадрового науково-педагогічного потенціалу, обрання пріоритетних напрямів науково-дослідної роботи.

Визначальною подією в житті колективу був переїзд кафедри у 1983 р. до морфологічного корпусу УІУЛ на вул. Корчагінців, 35 (нині – вул. Амосова). Морфологічний корпус був побудований за активної участі професора В. І. Кононенка, який доклав надзвичайних зусиль для прискорення будівництва в 1979-1983 рр. Кафедра розташувалася на третьому поверсі будівлі й отримала навчальні кімнати на першому та другому поверхах (усього 540 м²). Одночасно з переїздом кафедри, завдяки зусиллям В. І. Кононенка, в морфологічному корпусі УІУЛ була утворена філія № 2 ХОБСМЕ, що стала навчальною базою кафедри. З того часу філія являє собою багатофункціональний підрозділ ХОБСМЕ, в якому представлені всі експертні відділи та відділення бюро, проте і наразі його статус у структурі ХОБСМЕ не визначений.

У 1983 р. передусім завдяки зусиллям доцента Б. С. Лакізи вперше був проведений цикл ТУ «Цитологічні дослідження в судовій медицині». У цьому ж році М. М. Тагаєвим була захищена дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук, що стала першою дисертаційною роботою, виконаною на кафедрі. У 1984 р. кандидатські дисертації захистили Ю. О. Дмитренко та зовнішній пошукач І. Ф. Соколова. Аспірант С. І. Прокопенко припинив навчання в аспірантурі та був переведений до клінічної ординатури. Зусилля колективу насамперед були спрямовані на облаштування нових приміщень кафедри.

У 1985 р. був проведений новий цикл ТУ «Судово-медичні питання травматології». Навчання в клінічній ординатурі розпочав В. П. Подоляко. У цьому році пішли з життя старший викладач кафедри Віктор Федорович Ковбасін і Лев Вікторович Станіславський. У 1986 р. замість окремих циклів з фізико-техніки та травматології був проведений цикл ТУ «Судово-медичні питання травматології з елементами фізико-техніки». На посаді старшого викладача за сумісництвом розпочав свою педагогічну діяльність к. мед. н. Ю. О. Крапівкін. Захистили кандидатські дисертації П. А. Каплуновський і аспірант Ф. Г. Джамшиді.

У 1987-1988 рр. на кафедрі, крім циклу спеціалізації, проводилися цикли ТУ з травматології, експертизи живих осіб, цитологічних і фізико-технічних методів досліджень. У 1987 р. на посаду старшого викладача за основним місцем роботи був прийнятий Ю. О. Крапівкін. Захистив кандидатську дисертацію зовнішній пошукач Б. Б. Кадієв. У 1988 р. пішла з життя доцент Лідія Андріївна Семененко. Цього ж року до аспірантури був зарахований експерт з Узбекистану Б. Юсупов, розпочали заняття в клінічній ординатурі Д. І. Нирковський, В. Л. Витрівський і В. К. Ниркова.

Кадровий склад кафедри суттєво змінився в 1989 р., звільнилися Ю. О. Дмитренко, П. А. Каплуновський і М. М. Марченко. На посаду доцента обрали М. М. Тагаєва, на посаду асистента кафедри 2 жовтня 1989 р. прийняли О. М. Гурова, старшим лаборантом кафедри став А. Г. Кроль. Попри кадрові зміни, в 1989 р. був розширений спектр циклів ТУ, вперше проведені цикли «Судово-медична експертиза з приводу статевих станів та злочинів», «Судово-медична експертиза транспортної травми».

У 1990 р. Ю. О. Крапівкіним був підготовлений і проведений новий цикл ТУ «Судово-медична експертиза вогнепальної та вибухової травми». У 1991 р. також були проведені нові цикли ТУ «Судово-медична експертиза ушкоджень тупими предметами», «Судово-медична експертиза ушкоджень гострими предметами», «Актуальні питання судової медицини» та перший «Атестаційний цикл підготовки для лікаря-спеціаліста». У цьому ж році Ю. О. Крапівкіна обрали доцентом кафедри, Д. І. Нирковський став старшим викладачем, А. Г. Кроль – асистентом.

Після закінчення аспірантури в 1991 р. Б. Юсупов працював старшим лаборантом, до клінічної ординатури була зарахована Т. Г. Зуєнко.

Період з 1983 по 1991 рр. характеризувався опануванням нових приміщень кафедри, їх облаштуванням і наповненням сучасним матеріально-технічним обладнанням. Суттєво оновився та збільшився науково-педагогічний склад кафедри, розширилася тематика та форми післядипломної підготовки фахівців.

Розпад СРСР наприкінці 1991 р. докорінно змінив подальшу роботу кафедри. Наступні чотири роки були складним часом, коли відбувалося позиціонування кафедри в системі післядипломної освіти незалежної України.

У 1992 р. в Україні були впроваджені нова очно-заочна система підготовки інтернів і передатестаційна підготовка лікарів. 1995 р. від спеціальності судово-медична експертиза відокремилися п'ять нових судово-медичних спеціальностей. Кафедрі була доручена післядипломна підготовка експертних кадрів із судово-медичної експертизи, судово-медичної криміналістики, судово-медичної гістології та судово-медичної цитології. Масштабні завдання зумовили необхідність відповідної підготовки матеріально-технічної бази та виконання великої організаційно-методичної роботи. У цей період також відбулися суттєві зміни викладацького складу кафедри. У 1992 р. звільнилися доцент М. М. Тагаєв та асистент А. Г. Кроль. З 1994 р. І. М. Козаченко розпочав роботу на посаді старшого викладача. З грудня 1992 р. по грудень 1995 р. в аспірантурі навчався О. М. Гуров. У 1993 р. старший викладач Д. І. Нирковський захистив кандидатську дисертацію, проте 1996 р. він виїхав до США.

У 1992-1995 рр. на кафедрі була опрацьована післядипломна підготовка судово-медичних експертів з нових спеціальностей, налагоджена системна організаційно-методична робота з забезпечення різновидів навчання. Починаючи з 1992 р., на кафедрі навчалися лікарі-інтерни зі всієї Лівобережної України, проте поступово навчання в інтернатурі перебрали на себе медичні університети та на час ліквідації інтернатури з судово-медичної експертизи у 2021 р. на кафедрі проходили навчання лікарі-інтерни лише з Харківської, Сумської, Луганської та Львівської областей.

У 1995 р. через зміни в організації судово-медичних експертних установ і системі підготовки судово-медичних кадрів кафедру судової медицини перейменували в кафедру судово-медичної експертизи, що підкреслило нерозривний зв'язок кафедри з практичною експертною діяльністю.

У 1996 р. Ю. О. Крапівкін захистив докторську дисертацію та 1998 р. був обраний на посаду професора кафедри, а вже 2000 р. звільнився й очолив профільну кафедру Харківського медичного університету, проте того ж року Юрій Олександрович пішов із життя. У 1996 р. О. М. Гуров захистив кандидатську дисертацію та продовжив роботу на кафедрі старшим викладачем, у 1998 р. він був обраний доцентом кафедри.

У 2002 р. І. М. Козаченко захистив кандидатську дисертацію та 2003 р. був обраний доцентом кафедри. Після навчання в клінічній ординатурі, а потім – аспірантурі та захисту кандидатської дисертації у 2002 р. розпочав роботу на кафедрі асистент С. В. Куценко, який 2004 р. був обраний доцентом кафедри. Також у 2002 р. навчання в клінічній ординатурі розпочав Д. О. Лис, який потім працював старшим лаборантом, як пошукач виконав і захистив дисертаційну роботу у 2012 р. У 2012-2021 рр. Д. О. Лис періодично працював асистентом кафедри.

У 2003 р. кафедру спіткала велика біда – після тяжкої хвороби пішов із життя засновник і перший завідувач кафедри доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки та техніки України Владислав Іларіонович Кононенко. Усе своє професійне життя він прагнув до всебічного розвитку судової медицини й експертної практики. До його заслуг на ниві судово-медичної експертизи слід віднести: дослідження щодо давності настання смерті, результатами яких судові медики користуються донині; організацію кафедри судової медицини в системі післядипломної підготовки лікарів, що особливо стала в пригоді в незалежній Україні; будівництво морфологічного корпусу, що і донині залишається єдиною в країні спеціалізованою будівлею для

потреб судово-медичної експертизи; створення та розвиток філії № 2 ХОБСМЕ як навчальної бази підготовки експертів, що забезпечило сталий довгостроковий розвиток судово-медичної служби Харківського регіону. У лютому 2020 р. на кафедрі відбулися урочисті збори з нагоди 90-річчя від дня народження В. І. Кононенка, під час яких у холі кафедри був відкритий його бюст.

З 2 листопада 2003 р. кафедру очолив доцент О. М. Гуров, який 2008 р. захистив докторську дисертацію, а у 2010 р. йому було присвоєне вчене звання професора. У наступні роки на кафедру прийшли нові викладачі з досвідом практичної експертної роботи, що, з урахуванням специфіки кафедри, стало обов'язковою умовою для науково-педагогічного працівника. З 2004 р. асистентом кафедри працювала В. Е. Покатило, у 2007 році після навчання в клінічній ординатурі став до роботи асистент Д. Б. Гладких.

У 2008 р. пішов на заслужений відпочинок доцент Б. С. Лакіза. На жаль, Борис Степанович пішов з життя 2018 р. У 2011 р. через переїзд до Чехії звільнилася асистент В. Е. Покатило. У тому ж році розпочав роботу асистент В. В. Щербак, а у 2015 р. – асистент В. В. Сапелкін.

У 2016 р. Д. Б. Гладких захистив кандидатську дисертацію, а у 2019 р. дисертаційні роботи захистили В. В. Щербак і В. В. Сапелкін, яким у січні 2022 р. були присвоєні вчені звання доцентів кафедри судово-медичної експертизи.

У червні 2017 р. пішов на заслужений відпочинок доцент І. М. Козаченко. Багато років Ігор Миколайович був завучем кафедри, він зробив вагомий внесок у дослідження вогнепальної травми, з 2004 р. і донині він очолює Харківське товариство судових медиків і криміналістів. На початку 2022 р. за станом здоров'я звільнився доцент С. В. Куценко. На жаль, Сергій Васильович пішов з життя 12 листопада 2023 р.

Колектив кафедри біля бюста проф. В. І. Кононенка у 2020 р.
(зліва направо стоять: ас. Лис. Д.О., доц. Куценко С. В., доц. Щербак В. В., доц. Гладких Д. Б.,
доц. Сапелкін В. В., аспірант Дудник В. В.; сидять: ст. лаб. Зеленська Ж. В., проф. Гуров О. М.,
ст. лаб. Бусюк А. Ю.)

Трансформація системи післядипломної освіти лікарів, що відбувається останніми роками на тлі пандемії коронавірусної інфекції, а потім воєнного стану, поклала край перспективі розвитку кафедри як окремого науково-педагогічного підрозділу вищого навчального закладу післядипломної освіти.

У 2021 р. розпочалася ліквідація вищих навчальних закладів післядипломної освіти Міністерства охорони здоров'я України. 16 травня 2023 р. на сотому році існування Харківська медична академія післядипломної освіти була ліквідована як юридична особа.

Історія кафедри судово-медичної експертизи ХМАПО добігла кінця.

ПАМ'ЯТІ БОДНАРА СТЕПАНА СТЕПАНОВИЧА начальника Закарпатського обласного бюро судово-медичної експертизи

З глибокою скорботою повідомляємо про велику втрату для судово-медичної спільноти України – 25 листопада 2023 р. від важкої виснажливої хвороби на 62-му році життя перестало битися серце начальника Закарпатського обласного бюро судово-медичної експертизи **Степана Степановича Боднара**.

Степан Боднар народився 28 вересня 1962 р. в с. Кінчеш Ужгородського району Закарпатської області, де і прожив усе своє життя. Бувши студентом медичного факультету Ужгородського державного університету, разом зі своїми однолітками та друзями активно займався футболом (що став його хобі) та створив спортивний клуб «Весна», який згодом був перейменований у СК «Сокіл-Кінчеш», почесним президентом якого він був аж до останнього дня життя.

Після закінчення медичного факультету УжДУ в 1993 р. вступив на інтернатуру з судово-медичної експертизи, а з 1995 р. після закінчення інтернатури був прийнятий на посаду лікаря судово-медичного експерта Ужгородського міжрайонного відділення. З 2004 р. був призначений на посаду завідувача відділення. З моменту, коли він був призначений на посаду завідувача, для відділення було виділене нове приміщення, облаштування якого він почав з нуля та привів його до стану одного з найкращих відділень. З травня 2012 р. Степан Степанович був призначений начальником Закарпатського обласного бюро судово-медичної експертизи. Цій нелегкій роботі він присвятив більшу частину свого життя. Був активним членом профспілки (протягом 10 років – головою організації), членом асоціації судових медиків України, неодноразово обирався депутатом Кінчешської сільської й Ужгородської районної рад.

Степан Степанович був добрим сім'янином, люблячим батьком і дідусем. Був життєрадісною людиною, завжди зберігав оптимізм, мав тверду життєву позицію. Колектив бюро глибоко сумує за померлим, згадує його добрим словом і щирою молитвою та висловлює співчуття родині, близьким, друзям. Світла пам'ять про Степана Степановича назавжди залишиться в серцях його колег, учнів і всіх, хто з ним спілкувався.

Асоціація судово-медичних експертів України, ДСУ «Головне бюро СМЕ МОЗ України», кафедра морфології, клінічної патології та судової медицини НУОЗ України імені П. Л. Шупика висловлюють щире співчуття рідним і близьким покійного.

ПРОФЕСОРУ М. П. МАРЧЕНКО 100 РОКІВ

У листопаді цього року виповнилося 100 років з дня народження видатного науковця в галузі судової медицини, професора Миколи Петровича Марченка, який зробив значний внесок у розвиток Харківського медичного інституту протягом другої половини ХХ століття.

Виходець із селянської родини на Донеччині, він успішно закінчив середню школу в Донецьку в червні 1941 р. Відразу після початку війни Микола Петрович приєднався до збройних сил, проходив навчання спочатку в Харківському авіаційному училищі, а потім у Красноярському артилерійському. Після закінчення навчання він став командиром вогневого взводу та був відправлений на фронт. Він пройшов через Сталінградський, III Український, Білоруський фронти. У кінці 1944 р. його бойовий шлях обірвався через тяжкі поранення лівої руки й обох ніг під Варшавою, в бою за ріку Віслу.

Після лікування в 1945 р. вступив на лікувальний факультет Донецького медичного інституту, який закінчив з відзнакою у 1951 р. За високі досягнення в навчанні, відмінні результати в наукових гуртках та активну участь у громадських справах йому була присуджена Ленінська стипендія. Після закінчення інституту Микола Петрович вступив до аспірантури на кафедрі судової медицини Харківського медичного інституту, яку він також успішно закінчив.

У 1954 р. М. П. Марченко закінчив аспірантуру та до 1961 р. пройшов шлях від асистента кафедри судової медицини до її завідувача. У 1957 р. захистив кандидатську, а в 1968 р. – докторську дисертацію, яка, за словами сучасників, мала велике теоретичне та практичне значення для судово-медичних і слідчих органів. Водночас він протягом декількох років (1959-1961) за сумісництвом обіймав посаду начальника Харківської обласної судово-медичної експертизи.

М. П. Марченко відомий як висококваліфікований фахівець у галузі судово-медичної експертизи, який збагатив літературний архів на понад 100 наукових публікацій із цієї теми. Також Микола Петрович активно займався формуванням наукового кадрового потенціалу. Під його керівництвом були підготовлені 2 докторські та кілька кандидатських дисертацій. Цікаво, що під його керівництвом аспірант Інституту судової медицини Університету Мартіна Лютера в м. Галле (Німеччина) захистив дисертацію на ступінь доктора медичних наук. Цей вчений, Юрген Гросс, пізніше став міністром охорони здоров'я НДР. Копія його дисертації експонується в музеї історії ХНМУ.

Миколі Петровичу були притаманні неймовірна працьовитість, різнобічні знання, високий рівень інтелекту, дружність, доступність і безкорисливість. Ці якості привертали до нього людей, підвищували його авторитет і викликали довіру.

М. П. Марченко пішов з життя в березні 1990 р. після тривалої хвороби. Проте його велична спадщина живе в його наукових працях і музейній експозиції на кафедрі, спеціально створеній на його честь.

Інформацію підготував В. О. Ольховський, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри судової медицини, медичного правознавства ім. засл. проф. М. С. Бокаріуса Харківського національного медичного університету.

ЗОЗУЛЯ ВІТАЛІЙ МИХАЙЛОВИЧ (до 45-річчя від дня народження)

Віталій Михайлович Зозуля народився 25 листопада 1978 року в с. Жеребки Чуднівського р-ну Житомирської області. У 1985 р. він пішов до першого класу Жеребківської 8-річної школи, яку закінчив з відзнакою в 1993 р. З 1993 по 1995 рр. навчався в Івано-Пільській загальноосвітній школі I-III ступенів, яку закінчив із золотою медаллю. У 1995 р. вступив на навчання до медичного факультету Чернівецького державного медичного інституту (з квітня 1997 року – Буковинська державна медична академія), який закінчив з відзнакою у 2001 р.

З вересня 1997 р. по жовтень 2000 р. працював на посаді препаратора кафедри патологічної анатомії та судової медицини Буковинської державної медичної академії. З 1-го серпня 2001 р. був зарахований на посаду лікаря-інтерна бюро судово-медичної експертизи Житомирської обласної ради,

а після закінчення інтернатури переведений на посаду лікаря судово-медичного експерта відділу експертиз потерпілих, обвинувачених та інших осіб. З січня 2007 р. по квітень 2020 р. працював за сумісництвом викладачем, старшим викладачем і доцентом кафедри приватно-правових дисциплін Житомирської філії Університету сучасних знань. У 2007-2010 рр. заочно навчався за напрямом підготовки «Право» Житомирської філії Університету сучасних знань, який закінчив у 2010 р., отримавши повну вищу освіту за напрямом «Правознавство», та здобув кваліфікацію юриста.

З 2011 р. по сьогодні Віталій Михайлович пройшов кар'єрний шлях від лікаря судово-медичного експерта до начальника обласного бюро судово-медичної експертизи Житомирської обласної ради.

У жовтні 2012 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук. З 2014 р. за сумісництвом працює на посаді викладача кафедри «Сестринська справа» Житомирського медичного інституту. У 2016 р. здобув звання доцента. З вересня 2020 р. за сумісництвом працює на посаді доцента кафедри права та правоохоронної діяльності ДУ «Житомирська політехніка».

За успіхи в роботі був нагороджений Знаком пошани УМВС України в Житомирській області II ступеня, відзнакою ГУНП в Житомирській області «Століття доблесті та честі», орденом Українського Козацтва IV ступеня «Віра», знаком народної пошани «Зірка пошани», знаком народної пошани «Золота зірка», медалями військової прокуратури Житомирського гарнізону «20 років міліції України», «За жертвовність та любов до України.»

У грудні 2019 р. запланував дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора наук за темою «Про специфічність ушкоджень водія та пасажирів легкового автомобіля в залежності від класу транспортного засобу та ракурсу зіткнення».

Свою педагогічну, наукову та громадську діяльність Віталій Михайлович поєднує з практичною експертною роботою. Він має вищу атестаційну категорію за спеціальностями «Судово-медична експертиза», «Організація та управління охороною здоров'я», вищій

кваліфікаційний клас судового експерта та часто бере участь у складних комісійних судово-медичних експертизах за дорученням органів досудового слідства та судів.

Високий професіоналізм і авторитет Віталія Михайловича, його сумлінне ставлення до роботи та відданість обраному фаху, особиста дисциплінованість, доброзичливість однаково відзначають і високо оцінюють судові медики України, медична спільнота та правоохоронці Житомирщини.

Від імені Асоціації судових медиків України, редакційної колегії журналу «Судово-медична експертиза» та всієї судово-медичної спільноти щиро вітаємо Віталія Михайловича з ювілеєм і бажаємо йому доброго здоров'я та творчих успіхів у роботі!